

COUNTRY REPORT

MAGYARORSZÁG

Jelen kiadvány kizárólag a szerzők véleményét tükrözi. A Bizottság a benne foglalt információk semmilyen jellegű felhasználásáért nem vonható felelősségre.

Október 2020

Bevezetés

Magyarországon a személyes és háztartási szolgáltatások (PHS) otthoni gondozásból és háztartási munkákból állnak, beleértve a szociális támogatást és szükség esetén a személyi gondozást is.¹ A önkormányzatoknak helyi szinten törvényi köteleességük az otthoni gondozás biztosítása,² míg a központi állam főként különféle juttatásokon keresztül nyújt támogatást a gyermekeket, időseket vagy fogyatékossgal élő rokonokat gondozó emberek számára.³ Mivel az ágazatban az elsődleges munkáltató maga az állam, a munkamegállapodások a legnagyobbbrészt az állami szektor foglalkoztatási modelljeinek elemeit tartalmazzák, kivéve ezek alól a háztartási alkalmazottakat, akiket a háztartások közvetlenül foglalkoztatnak. Az állam felügyeli a PHS alkalmazottainak képzését is, a „házi segítők” és a „házi gondozók” számára tartott képesítési tanfolyamok formájában. A személyi gondozás szakképzett gondozókra korlátozódik, míg a szociális támogatási szolgáltatásokat önkéntesek vagy háztartási alkalmazottak is kínálhatják.⁴ A háztartási alkalmazottak gyakran munkanélküliek, akik a közmunkaprogram keretében dolgoznak.⁵

A PHS-terület növekedését és fejlődését támogató tényezők

Magyarországon a természetes változás regisztráltan negatív tendenciát mutat, vagyis a halálozások száma meghaladja a születések számát. Noha a nettó migráció pozitív, ez nem változtat a **negatív demográfiai trenden**,⁶ és ez előbbi egyben politikailag sem élvez támogatást.⁷ A születéskor várható élettartam férfiaknál 72,5 év, nőknél 79,3 év.⁸ A várható élettartam tekintetében jelentős regionális különbségek vannak. A roma népesség várható élettartama lényegesen alacsonyabb.⁹

Magyarországnak a munkaerőpiac tekintetében különböző kihívásokkal kell szembenéznie. A nem bejelentett gazdaság a becslések szerint Magyarország GDP-jének 22 százalékát teszi ki,¹⁰ és a **munkaerőpiacon jelentős a nők és a férfiak közötti egyenlőtlenség**. A nők általában képzetebbek, mint a férfiak, a közép- és felsőfokú végzettséggel rendelkezők terén számuk meghaladja a férfiakét. Azonban jelentős a nemek közötti bérszakadék, különösen a magasabb végzettséggel rendelkező nők esetében. A nők munkanélküliségi rátája általában

¹ Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal, Magyarország (2020).

² Kézenfogva Alapítvány (2020).

³ Lásd a Szociális Ágazati Portált, <http://szocialisportal.hu/intezmenykereso>.

⁴ Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal, Magyarország (2020).

⁵ Egységes Fogyatékossgügyi Információs Portál (2019); Magyarország, 2001, §27 (3), 1/2000, Rendelet a személyi gondozást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről.

⁶ Eurostat (2019).

⁷ Juhász (2019).

⁸ Magyar Központi Statisztikai Hivatal (2019).

⁹ Cseresnyés (2019).

¹⁰ Statista (2012).

magasabb, különösen az alacsonyabb végzettségű nőkre vonatkozóan.¹¹ A nők a részmunkaidős munkavállalók között is nagyobb arányban képviseltetik magukat.¹² Általában részmunkaidős munkát választanak, hogy családjuk számára a fizetés nélküli gondozási munkákat is elvégezhessék.¹³

Az alacsonyabb képesítést vagy készségszintet igénylő munkahelyek potenciálját illetően **az alacsonyabb végzettségű roma nők alkalmazotti célcsoportként tekinthetők**, mivel esetükben alacsony a foglalkoztatottsági ráta, és a tanulmányok szerint nem hivatalos, háztartási segítő munkákat végeznek. A legtöbb esetben azonban a roma nők csak általános iskolai végzettséggel rendelkeznek. A fiatalabb nemzedék körében a roma nők 40 százaléka végzett középiskolát vagy rendelkezik szakképesítéssel a munkaerőpiacra való belépéshez szükséges hivatalos képesítéshez.¹⁴

A PHS-Eszközök Meghatározása és Fejlesztése

Az **otthoni gondozás** az az alapvető szociális szolgáltatási forma, amelyet minden helyi önkormányzatnak, függetlenül a település lakóinak számától, biztosítania kell. Az otthoni gondozás szociális támogatásból és személyi gondozásból áll.¹⁵ A szociális támogatás a nem közvetlen gondozási, személyes gondoskodási, valamint gondozási tevékenységekre is vonatkozik.¹⁶ A **szociális támogatásnak** magában kell foglalnia a lakóköznyezet higiénijának biztosítását, a háztartási tevékenységek támogatását, a vészhelyzetek/sürgősségi beavatkozások megelőzését, és szükség esetén egy bentlakásos intézménybe költözés támogatását. A személyi gondozásnak magában kell foglalnia a gondozó és az ügyfél közötti támogató kapcsolat létrehozását és fenntartását, az orvosi és nem orvosi ellátási szolgáltatások, valamint a pszichoszociális támogatás biztosítását.¹⁷ A **háztartási munka** kizárólag a természetes személyek és az azonos háztartásban élő személyek vagy közeli hozzátartozóik mindennapi életéhez szükséges feltételek biztosítását jelenti, mint például a lakás kitakarítása, főzés, mosás, vasalás, gyermekgondozás, gyermekek otthon tanítása, otthoni ápolás, háztartás és kertészkedés.¹⁸

Az otthoni gondozás biztosítása előtt **igényfelmérésre** kerül sor, hogy eldönthető legyen, hogy az adott esetben az otthoni gondozás mely formája megfelelő. Az otthoni gondozást rendszerint napi kevesebb, mint négy órán át biztosítják. A négy órás követelményt a törvény ugyan nem említi kifejezetten, de az igényfelmérés még mindig egy négyfokos skálára épül. Ha az igények a harmadik foknak felelnek meg, és az otthoni gondozás mértéke nem elegendő az ügyfél otthonában végzett gondozás igényeinek fedezésére, bentlakásos intézmény

¹¹ Magyar Központi Statisztikai Hivatal (2020a).

¹² Magyar Központi Statisztikai Hivatal (2020b).

¹³ Berettyóhír (2017).

¹⁴ FRA (2016).

¹⁵ Kézenfogva Alapítvány (2020).

¹⁶ Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal, Magyarország (2020).

¹⁷ Kézenfogva Alapítvány (2020).

¹⁸ Magyarország, 1993. évi III. törvény - a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról, III, §63.

javasolt.¹⁹ Az igényfelméréssel összhangban az önkormányzatok a prioritásokat **prioritási pontok** segítségével határozzák meg, így az igények bizonyos számú „pontok” alapján bizonyos mennyiségű segítségnyújtási órának felelnek meg. A finanszírozás elérhetőségétől függően a szolgáltatások bővíthetnek vagy korlátozódhatnak. Ezen túlmenően, míg egyes helyi önkormányzatok elvárják, hogy az ügyfelek viseljék költségeik egy részét (a jövedelmük arányában), mások ingyenes szolgáltatásokat kínálnak.

A súlyos fogyatékossgal élő rokont, fogyatékossgal élő vagy krónikus betegségben szenvedő (több mint három hónapos ápolásra szoruló) gyermeket gondozó személyek 37 490 – 67 485 forint (110–200 euró) összegű **gondozási díjat** kapnak.²⁰

A gyermekek otthoni gondozási díja egy új forma és a legmagasabb szintű gondozási támogatás, amely kizárólag a súlyos fogyatékossgal élő személyek (és nemcsak a gyermekeknek, hanem a fogyatékkal élő felnőtteknek is, lévén a kapcsolat a meghatározó) szüleinek jár. Ennek a támogatásnak az összege fogyatékossgal élő egy gyermek után 100 000 Ft (285 EUR), és fogyatékossgal élő egynél több gyermek esetében 150 000 Ft (428 EUR).²¹

A 14 évesnél fiatalabb gyermekeket gondozó személyek **gyermekfelügyeleti támogatást** kaphatnak, ha bizonyítani tudják, hogy gyermekük számára más felügyeleti lehetőség (többek között bölcsőde, óvoda, napközi) nem áll rendelkezésükre. A gyermekfelügyeleti támogatás nem haladhatja meg a köztisztviselői fizetés 90 százalékát. Jelenleg a gyermekfelügyeleti támogatás 26 220 forint (79 euró).²²

Léteznek azonban **különböző eszközök**, például adókedvezmények a kisgyermekes szülők munkáltatói számára, amelyek²³ **támogatják a szülők munkaerőpiaci integrációját**. A „Nők 40” program a 40 évig nyugdíjra jogosult nőket megcélzó korengedményes nyugdíjazási program, melynek további célja a fiatal családok támogatása, mivel azoknak a nőknek a többsége, akik teljesítik a program feltételeit, nagymamák, akiknek nyugdíjazása lehetővé teszi az unokák gondozását.

2019 eleje óta 5000, strukturálisan gyenge területen élő, az otthonát elhagyni nem tudó nyugdíjas számára biztosítottak hozzáférést a **digitális infrastruktúrához és a digitális kompetenciák alakításához** az elmagányosodás elkerülése érdekében.²⁴

Felhasználói Körkép

Az **otthoni gondozás** olyan elhagyatott, magányos, idős vagy fogyatékossgal élő emberekre összpontosít, akiknek nem túl sok (kb. legfeljebb négy óra napi segítség, bár ezt a jogszabály

¹⁹ Magyarország, Szociális és Munkaügyi Minisztérium, 2007, Rendelet a gondozási szükséglet, valamint az egészségi állapoton alapuló szociális rászorultság vizsgálatának és igazolásának részletes szabályairól 36/2007 (XII. 22.), §3/A (3) és 3. sz. Melléklet.

²⁰ Egységes Fogyatékossgügyi Információs Portál (2019).

²¹ Egységes Fogyatékossgügyi Információs Portál (2019).

²² Egységes Fogyatékossgügyi Információs Portál (2019).

²³ Szakszervezetek.hu (2016).

²⁴ Szász (2017).

nem említi kifejezetten) napi segítségre van szükségük.²⁵ A **gondozási díj** igénybe vevői a fogyatékossgal élő személyek családjai, a **gyermekfelügyeleti támogatásé** pedig a 14 évesnél fiatalabb gyermekekkel rendelkező szülők.

A Fő Eszközök és a Kapcsolódó Kiadások Finanszírozása

Míg a **központi állam** a juttatásokat, addig a **helyi önkormányzatok** az alapvető szociális szolgáltatásokat finanszírozzák.

Munkamegállapodások

A PHS-t 1346 intézmény biztosítja, ebből 1024 helyi önkormányzati és 251 egyházközei intézmény.²⁶ Ebből következően a hivatalos munkamegállapodások az **állami szektor foglalkoztatási modelljein** alapulnak. A háztartási alkalmazottak foglalkoztatása a **háztartások általi közvetlen foglalkoztatást**, és a szolgáltatások napi szintű biztosítását jelenti.

Sok család/magánháztartás magán PHS-szolgáltatókhoz fordul, mivel az állami PHS-szolgáltatóktól/az államtól semmilyen vagy elégtelen segítséget kap, így megpróbálnak maguknak legálisan vagy illegálisan foglalkoztatott otthoni gondozási segítőköt találni. Ezért a nem bejelentett munkavégzésnek a PHS-ágazatban Magyarországon virágzó piaca van (sajnos nincsenek részletes adatok). Az ágazat alacsony fizetési szintje miatt sok gondozó dolgozik egyszerre hivatalos szolgáltatónál és nem bejelentett munka formájában magánügyfelek számára.

Közvetítői és Minőségirányítási Körkép

A PHS-t nyújtó 1346 intézmény közül 193 szolgáltató található Budapesten és Pest megyében, így az országos elosztás meglehetősen egységes.²⁷

²⁵ Református Szeretetszolgálat (2014)

²⁶ Lásd a Szociális Ágazati Portált, <http://szocialisportal.hu/intezmenykereso>.

²⁷ Lásd a Szociális Ágazati Portált, <http://szocialisportal.hu/intezmenykereso>.

Munkavállalói Körkép és Szakmai Színvonal

A szociális támogatás a nem közvetlen gondozási, személyes gondoskodási és gondozási tevékenységekre vonatkozik. Következésképpen a **közvetlen gondoskodást-gondozást** csak **szakképzett gondozók** végezhetik, míg a **szociális támogatási szolgáltatásokat önkéntesek** vagy **háztartási alkalmazottak** is biztosíthatják.²⁸ Az XC. törvény értelmében a **háztartási alkalmazottaknak**, akik általában **munkanélküli személyek**, a további szociális juttatások érdekében éves 30 napos munkaviszonyt kell igazolniuk.²⁹ Ebből a szempontból nézve a háztartási munka - amely általában nehéz, fizikai munkából áll - a közmunka nemek szerinti változata.

A **BESCLO-n** (magyarországi *EGT* Magyarországon) **alapuló európai gondozási tanúsítvány (ECC)** szerinti alapellátás Magyarországon előfeltételek nélkül elérhető és 16 000 forint (48 euró) díjba kerül.³⁰

A PHS-ágazat **alapképesítéseire** háztartási segítőként vagy házi gondozóként lehet szert tenni. A segítőket egy 80 órás szakképesítő tanfolyamon vesznek részt, ebből 16 óra elméleti, 64 óra pedig gyakorlati képzés. A gondozókat egy 160 órás szakképesítő tanfolyamon vesznek részt, ebből 60 óra elméleti, 100 óra pedig gyakorlati képzés. A tanfolyamokat a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság felügyeli.³¹⁻³² A szakképesítő tanfolyamon való részvétel előfeltétele az alapfokú iskolai végzettség.³³

Bérek

A PHS-ágazatban a bérek a **minimálbér szintjén** mozognak, ami jelenleg körülbelül 450 euró. A közvetítő ügynökségek által bejelentett órabérek 2 és 4,50 euró között vannak.³⁴ A **háztartási alkalmazottakra** nézve azonban **nincs minimálbér-kötelezettség**. Itt a bérek a legalsó határ felé mozognak.

²⁸ Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal, Magyarország (2020).

²⁹ Egységes Fogyatékosügyi Információs Portál (2019).

³⁰ Kézenfogva Alapítvány (2020).

³¹ <https://szgyf.gov.hu/en/>.

³² Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság, Magyarország).

³³ Lásd a szociális szolgáltatási szakképesítési tanfolyamokat és képzéseket az Országos Képzési Jegyzékben, <http://tatabanya.felnottkepzes.hu/tag/betanitott-szocialis-segito-kepzes>.

³⁴ Lásd Best-Work, <https://micimacko.net/allasok/idosgondozo.html>.

Szociális Párbeszéd a PHS-területén

A párbeszédbe bevont fő szociális partner a **Kézenfogva Alapítvány**,³⁵ a fogyatékossgal élő személyek érdekképviselője.

Szakpolitikai Folyamat

A PHS jogi keretrendszeréért az **Emberi Erőforrások Minisztériumának**³⁶ Szociális Ügyekért Felelős Államtitkársága felel. Az alapvető szociális szolgáltatások biztosításáért a **helyi önkormányzatok** felelősek. A pénzügyi juttatásokért a **központi államigazgatás** (járási hivatalok)³⁷ **helyi hivatalai** felelnek.

Országokon Átívelő Közös Vonások

A magyar nemzedékek közötti politikai rendszer mint „alapértelmezett familizmus” írható le.³⁸

Korábbi Eszközök

2011-ben a **korkedvezményes és rokkantsági nyugdíjakról szóló törvény** törlésre került, mert az túl költséges volt.³⁹

Ígéretes Gyakorlatok

A Kézenfogva Alapítvány partnereivel közösen működteti a SWALLOW szolgáltatást, amely otthoni segítséget nyújt azoknak a családoknak, akik fogyatékossgal élő gyermeküket vagy felnőtt családtagjukat otthon gondozzák. Ez a szolgáltatás olyan, mint egy közösséges gyermekfelügyelet. A családoknak így jut némi szabadidő, de elsősorban a munkahelyük

³⁵ <http://info.kezenfogva.hu/>.

³⁶ <https://2010-2014.kormany.hu/en/ministry-of-human-resources/organisation>.

³⁷ <http://www.kormanyhivatal.hu/hu/borsod-abauj-zemplen/szervezet/jarasi-hivatalok>.

³⁸ Saraceno/Keck (2010).

³⁹ Bódi/Farkas (2019).

megtartása, a házvezetés vagy más rászoruló családtagról (például idős szülők) való gondoskodás érdekében élnek a szolgáltatással.

A szolgáltatást a Kézenfogva Alapítvány felügyeli; a munkavállalók/alkalmazottak minden évben lehetőséget kapnak a képzésre. A szolgáltatást az Emberi Erőforrások Minisztériuma finanszírozza, összköltségvetése 95 000 000 Ft (270 000 EUR), ami 31 600 óra szolgálat teljesítését teszi lehetővé. A szolgáltatóknak az éves költségvetésük biztosítása érdekében minden évben az Emberi Erőforrások Minisztériumához kell kérelmet benyújtaniuk.

A szolgáltatás jól szervezett, és igény szerint kiszolgálja a családok igényeit. Saját informatikai (IT) támogatási rendszerrel rendelkezik, amely segíti a szolgáltatás szervezését és kezelését, valamint az adatgyűjtést.

Szószedet

Formalizálás: Az informális gondozási munka keretében az Európai Bizottság ismerteti, hogyan megy végbe „az informális közvetlen gondozás formalizálása fizetések és a kapcsolódó társadalombiztosítás (nyugdíj- és egészségbiztosítás), képzés/képesítési rendszerek tanúsítása és végül jogszabályok révén (közvetlen gondozói státus és jogok elismerése)”. Ugyanebben a cikkben az EK a „bármilyen formális munkát” a következő jellemzőkkel társítja: kifizetések (lehetőleg rendszeres és kiszámítható); munkaszerződés és társadalombiztosítás (például rendeletek által védett); képzés és a készségek jóváhagyása; végül pedig egy szélesebb körű jogszabály, amely elismeri a szerep fontosságát és biztosítja a jogok minimális szintjét.”⁴⁰

Bevándorlás: A „bevándorlás” az a cselekmény, amely során egy korábban általában egy másik tagállamban vagy harmadik országban tartózkodott valamely személy egy tagállam területén szokásos tartózkodási helyét legalább 12 hónapos vagy hosszabb időtartamra határozza meg (a migrációról és a nemzetközi védelemről szóló 862/2007/EK rendelet).⁴¹

Migrációs Lánc: a láncmigráció vagy a migrációs lánc kifejezés „olyan folyamatot jelent, amelyben a migránsok kezdeti mozgása további mozgásokhoz vezet ugyanazon a területről ugyanarra a területre. Egy láncmigrációs rendszerben a közösség egyes tagjai migrálnak, majd ösztönzik vagy támogatják a migráció további mozgásait.”⁴²

Professzionizáció: A „professzionizáció azt jelenti, hogy a munkavállalók számára egy bizonyos ágazatban olyan munkavállalási és szociális védelmi jogokat biztosítanak, amelyek egyenértékűek a törvény által szabályozott munkaszerződések alapján dolgozó munkavállalókéval, ideértve a tisztességes bért, a szabályozott munkaidőt, a fizetett szabadságot, a munkahelyi egészségvédelmet és biztonságot, a nyugdíjakat, az anyasági/apasági és betegszabadságokat, a rokkantsági kompenzációt, az elbocsátásra vagy a szerződés felmondására vonatkozó szabályokat, a jogorvoslatot visszaélés esetén és a képzéshez való hozzáférést; mivel a háztartási munka- és a közvetlen gondozási ágazat az államháztartás (adókedvezmények), a szociális finanszírozás (családi támogatások, a vállalkozásoknak nyújtott támogatás, a biztosító társaságok és egészségbiztosítások, az üzemi tanácsok stb.) és a magánfinanszírozás kombinálásával professzionizálható (magánszemélyek által fizetett szolgáltatásokért).”⁴³

Törvényesítés: Az (illegális) bevándorlás összefüggésében az Európai Unió (EU) a „törvényesítést” „olyan állami eljárásnak határozza meg, amelyben az illegálisan tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok jogi státuszt kapnak”; szinonimájaként az USA-ban inkább, az EU-ban kevésbé a „legalizálást” használják. (am. a.: “legalization”).⁴⁴

Szabályozott Szakma: A munka és a foglalkozások összefüggésében az EU meghatározása alapján a szakma „szabályozott...”, ha [az egyénnek] a szakma gyakorlásához [az egyénnek]

⁴⁰ Európai Parlament (2008).

⁴¹ Eurostat (2018).

⁴² Európai Bizottság (2018a).

⁴³ Európai Tanács, Európai Parlament (2016: 6. sz. melléklet).

⁴⁴ Európai Bizottság (2009).

meghatározott fokozattal kell rendelkeznie, speciális vizsgákat (például állami vizsgákat) és/vagy regisztrálnia kell egy szakmai testületben.”⁴⁵

Nem Bejelentett Munka: Az EU-ban a „nem bejelentett munka” meghatározása szerint „minden olyan fizetett tevékenység, amely természeténél fogva törvényes, de amelyet nem jelentettek be a hatóságok számára, a tagállami szabályozási rendszerek különbségeinek figyelembe vételével”. A tagállamok számos különböző meghatározást fogadtak el, amelyek a munkaügyi, adóügyi és/vagy társadalombiztosítási jogszabályok vagy rendeletek be nem tartására összpontosítanak: Ha a meg nem felelés további járulékos formákkal kísért, akkor nem nem bejelentett munkáról van szó. Ha a termékek és szolgáltatások jogellenesek (például kábítószeres, lőfegyveres, emberkereskedelemből vagy pénzmosásból), az a tágabb értelemben vett illegális gazdaság, pl. a „feketegazdaság” (gyakran úgy definiálják, hogy magában foglalja mind a be nem jelentett, mind az illegális gazdaságot) részét képezi, és ha nincs pénzbeli fizetés, a fizetetlen szférába esik.⁴⁶

Nem Dokumentált vagy Irreguláris Bevándorló: Az EU a nem dokumentált vagy illegális bevándorlót úgy határozza meg, mint „a schengeni állam területén tartózkodó harmadik országbeli állampolgárt, aki nem felel meg, vagy már nem felel meg az (EU) 2016/399 rendeletben (Schengeni határellenőrzési kódex) előírt belépési feltételeknek), vagy az érintett EU-tagállamba való belépés, tartózkodás vagy letelepedés egyéb feltételeinek.”⁴⁷

Fizetetlen Szféra: A „fizetetlen szféra” kifejezés azokra a tevékenységekre utal, amelyek természetüknél fogva törvényesek, de amelyeket nem jelentettek be a hatóságok számára és nem járnak pénzbeli kifizetéssel.⁴⁸

⁴⁵ EU (2019).

⁴⁶ Európai Bizottság (2018b).

⁴⁷ Európai Bizottság²(2018a).

⁴⁸ Európai Bizottság (2018b).

Referenciák

- Berettyóhír (2017): *Számokban a nőkről - A KSH adatai a Nemzetközi Nőnap alkalmából* [Women in numbers – Data by the Central Statistical Office Published on the Occasion of International Women’s Day]. URL: <https://www.berettyohir.hu/index.php/koezelet/aktualis/6822-szamokban-a-nokrol-a-ksh-adatai-a-nemzetkozi-nonap-alkalmabol> (a 2020. február 28-i állapot szerint).
- Bódi, Ferenc/Farkas, Jenő Zsolt (2019): *Impact of the Hungarian Labour Market Policy on the Country’s Formal and Informal Employment*. In: Larsen, Christa et al. (eds.) (2019. sz. melléklet): *Assessing Informal Employment and Skills Needs: Approaches and Insights from Regional and Local Labour Market Monitoring*, pp.
- Református Szeretetszolgálat (2014): *Otthoni Gondozás*. [Református Szeretetszolgálat (2014): *Házi segítségnyújtás*.] URL: <http://szeretetszolgalat.reformatus.hu/szolgalati-teruletek/idosellatas/hazi-segitsegnyujtas> (a 2020. március 16-i állapot szerint).
- Cseresnyés, Péter (2019): *Huge Contrast in Life Expectancy Among Different Budapest Districts*. URL: www.hungarytoday.hu/huge-contrast-in-life-expectancy-among-different-budapest-districts (a 2020. január 27-i állapot szerint).
- Directorate-General for Social Affairs and Child Protection, Hungary (N/A): *Közlemény: A Támogató Szolgálattal - Segítő Munkakör és Gondozó/Terápiás Munkakör - Kapcsolatos Képzésekről 2019*. URL: <https://szgyf.gov.hu/kozlemenyek-a-81-2004-ix-18-eszscsm-rendelet-alapjan-szervezett-kepzesekhez?download=3859:kozlemeny-a-tamogato-szolgalat-vonatkozasaban-a-vezeto-szemelyi-segito-es-szemelyszallito-kepzesrel-kapcsolatban> (a 2020. március 30-i állapot szerint).
- European Commission (Európai Bizottság) (2009): *Glossary Entry: Regularisation*. URL: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/regularisation_en (a 2020. február 24-i állapot szerint).
- European Commission (Európai Bizottság) (2018a): *Asylum and Migration Glossary 6.0 – A Tool for Better Comparability Produced by the European Migration Network*. URL: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/european_migration_network/docs/interactive_glossary_6.0_final_version.pdf (a 2020. február 24-i állapot szerint).
- European Commission (Európai Bizottság) (2018b): *Glossary of Terms. European Platform Tackling Undeclared Work*. URL: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20304&langId=en> (a 2020. február 24-i állapot szerint).
- European Council (Európai Tanács) and European Parliament (Európai Parlament) (2016): *Decision (EU) 2016/344 of the European Parliament and the Council of 9 March 2016 on Establishing a European Platform to Enhance Cooperation in Tackling Undeclared Work*. In: *Official Journal of the European Union L 65/12-L65/20*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016D0344&from=EN> (a 2020. február 24-i állapot szerint).

- European Parliament (Európai Parlament) (2008): *Trends on Regularisation of Third Country Nationals in Irregular Situation of Stay Across the European Union. Briefing Paper. Directorate-General for Internal Policies. Policy Department Citizens' Rights and Constitutional Affairs.* URL: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2008/393282/IPOL-LIBE_NT\(2008\)393282_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2008/393282/IPOL-LIBE_NT(2008)393282_EN.pdf) (a 2020. február 24-i állapot szerint).
- European Union (Európai Unió - EU) (2019): *What is a Regulated Profession.* URL: https://europa.eu/youreurope/citizens/work/professional-qualifications/regulated-professions/index_en.htm (a 2020. február 24-i állapot szerint).
- European Union Agency for Fundamental Rights (Európai Unió Alapjogi Ügynöksége) (FRA) (2016): *Discrimination Against and Living Conditions of Roma Women in 11 EU Member States. Roma Survey – Data in Focus.* URL: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-roma-survey-dif-women-2_en.pdf (a 2020. február 18-i állapot szerint).
- Eurostat (2018): *Glossary: Migration.* URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Immigrant> (a 2020. február 24-i állapot szerint).
- Eurostat (2019): *Population and Population Change Statistics.* URL: www.ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Population_and_population_change_statistics#Population_change_at_a_national_level (a 2020. január 27-i állapot szerint).
- Hand in Hand Foundation (2020): *Basic Social Services Providing Personal Care. Personal Care at Home.* [Kézenfogva Alapítvány (2020): *Személyes gondoskodást nyújtó szociális alapszolgáltatások. Házi segítségnyújtás.*] URL: <http://info.kezenfogva.hu/szolgaltatasok/23600> (a 2020. február 18-i állapot szerint).
- Hungarian Central Statistical Office (Központi Statisztikai Hivatal) (2019): *Népesség, népmozgalom (1900-).* URL: www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_wdsd001a.html?down=636 (a 2020. január 27-i állapot szerint).
- Hungarian Central Statistical Office (Központi Statisztikai Hivatal) (2020a): *Economically Inactive Population by Highest Educational Qualification and Sex.* URL: https://www.ksh.hu/docs/eng/xstadat/xstadat_infra/e_qlf042.html (a 2020. június 24-i állapot szerint).
- Hungarian Central Statistical Office (Központi Statisztikai Hivatal) (2020b): *Employed Persons by Part- or Full-Time and Sex.* URL: https://www.ksh.hu/docs/eng/xstadat/xstadat_infra/e_qlf008.html (a 2020. június 24-i állapot szerint).
- Juhász, Attila (2019): *Demographic Challenges for Hungary. Political vs. Policy Answers.* URL: www.visegradinsight.eu/demographic-challenges-for-hungary (a 2020. január 27-i állapot szerint).
- National Office for Rehabilitation and Social Affairs, Hungary (2020): *Home Care.* [Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal (2020): *Házi segítségnyújtás.*] URL:

https://szocialisportal.hu/wp-content/uploads/2016/02/gyik_hsg_2016_05_03.pdf (a 2020. február 18-i állapot szerint).

Saraceno, Chiara/Keck, Wolfgang (2010): *Welfare and Social Support. Can We Identify Intergenerational Policy Regimes in Europe?* In: *European Societies*, 2010, 12, 5, pp. 675-696.

Statista (2012): *Ausmaß der Schattenwirtschaft in ausgewählten europäischen Ländern in Prozent des Bruttoinlandsprodukts im Jahr 2012*. URL: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/249304/umfrage/schattenwirtschaft-in-ausgewaehnten-europaeischen-laendern> (a 2020. január 27-i állapot szerint).

Szakszervezetek.hu (2016): *Trade Union Information: Tax Advantages for the Employers of Parents of Young Children*. [Szakszervezetek.hu (2016): Törvénymódosítás: Kisgyerekes dolgozó utáni adókedvezmény a munkáltatónak.] URL: <https://szakszervezetek.hu/hirek/6196-kisgyerekes-dolgozo-utani-adokedvezmeny-a-munkaltatonak> (a 2020. március 16-i állapot szerint).

Szász, Péter (2017): *Döntött a kormány: újabb segítség a nyugdíjasoknak*. URL: https://www.napi.hu/magyar_gazdasag/dontott_a_kormany_ujabb_segitseget_a_nyugdijasoknak.650790.html (a 2020. március 16-i állapot szerint).

Unified Information Portal on Disability (2019): *District Level Support and Allowances*. [Egységes Fogyatékoságügyi Információs Portál (Efiportal) (2019): *Járási hivatali támogatások, juttatások*.] URL: <http://www.efiportal.hu/penzbeli-es-termeszetbeni-ellatasok/jarasi-hivatali-tamogatasok-juttatasok> (a 2020. április 21-i állapot szerint).